

Overspel met achttien doden

Nijmegen, september 1969. Omdat de Bevrijding 25 jaar een feit is wordt er groots uitgepakt in de regio. Op school veel aandacht voor de bevrijders, de joden en het verzet. Het lied der achttien doden, het bekende gedicht van Jan Campert, komt langs en we beleven de nacht voor de executies mee – alle zeven coupletten.

Een cel is maar twee meter lang/ en nauw
twee meter breed./ ... / De rattenvanger
van Berlijn/ pijpt nu zijn melodie/ ... /
Ik zie hoe 't eerste morgenlicht/ door 't
hooge venster draalt – / Mijn God, maak
mij het sterven licht, etcetera.

Het is een mooi gedicht, ook kinderen
begrijpen dat. Niet zonder gevoel voor
drama vertelt de onderwijzer dat Campert
het gedicht in de nacht voor zijn
executie schreef, waarna het de gevangenis
uit gesmokkeld werd. Wat een held!
Jan Campert overleed, nog maar 40 jaar,
in kamp Neuengamme in 1943.

Den Haag, 2020. De pandemie geeft
mij eindelijk de gelegenheid wat achter-

stallig leeswerk in te halen. Ik stort mij
op de biografieën van Jan Hanlo en Jan
Campert, allebei vuistdik natuurlijk, allebei
van Hans Renders. Aanraders zonder
meer. De titel van de Campert-biografie,
Wie weet slaag ik in de dood, is een
heuse regel van de schrijver en journalist.
Passend ook, want zijn dood en die
achttien doden hebben hem in mijn
ogen in elk geval onsterfelijk gemaakt.
Arme kerel, niet gelukkig in de liefde,
niet geslaagd in de literatuur en vroegtijdig
aan zijn einde gekomen in een Duits
concentratiekamp.

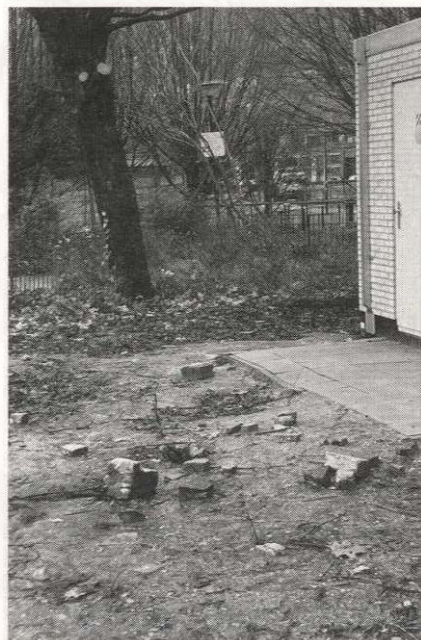
De achttien doden, zo weet Renders te
vertellen, waren 15 leden van de Geuzengroep
en 3 Februaristakers. Campert

zat daar niet bij, hij las erover in de krant.
'Campert kende de mannen geen van allen,
maar als dichter met grote verbeeldingskracht
raakte hij onder de indruk van dit bericht
en schreef er een gedicht over'. Dat bericht
is waarschijnlijk van april 1941 en in de
maanden erna schreef Campert zijn gedicht.

Niks Neuengamme, maar de Waalsdorper-
vlakte. Niks uit de cel gesmokkeld, gesmeed
op een achternamiddag naar aanleiding van
een krantenartikel.

Campert had een rommelig liefdesleven met
veel ontrouw en exen. De bezetting maakte
het leven nog rommeliger en daar kwam ook
nog permanente geldnood bij. Campert trok
in het voorjaar in bij een ex, Clara Eggink,
in het huis dat zij deelde met Fiep Westendorp:
Amalia van Solmsstraat 91 in Den Haag. Daar
schreef Campert zijn 'De Achttien Dooden'.
'Fiep, kom je even boven?', riep Campert,
en hij droeg haar het gedicht voor.

Als ik uit het raam kijk, zie ik die Amalia
van Solmsstraat. Als nummer 91 nog bestond
kon ik vanaf mijn balkon de ruiten ongoeien.
Het grote bombardement van Bezuidenhout
op 3 maart 1945 kostte 550 mensen het leven,
maar maakte ook aan dat pand een eind.
De sporen die de bommen maakten, zijn
nog overal in de buurt zichtbaar. Vooroorlogse
bouw wisselen elkaar af. Waar nummer 91
was, is nu net een huisje neergezet dat

Amalia van Solmsstraat 91

het glasvezelknooppunt van de buurt herbergt. Het plantsoentje werd omgewoeld
en brokken steen kwamen naar de oppervlakte.
Liggen ze daar echt? De overblijfselen van
Amalia van Solmsstraat 91 na het bombardement,
de stille getuigen van Jan Camperts schepping?

Lucas Ligtenberg
(redacteur 1983-1986)